

**BASIC PRINCIPLES OF CULTURAL CORRESPONDENCE
IN THE EDUCATION OF STUDENTS OF MUSIC INSTITUTIONS**

**ЗАСАДНИЧІ ПРИНЦИПИ КУЛЬТУРОВІДПОВІДНОСТІ
У ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ МУЗИЧНИХ ЗАКЛАДІВ**

Molchanova T. O. Молчанова Т. О.

*Doctor of Art, Professor,
Professor at the Concertmaster
Department
Lviv National Music Academy
named after M. V. Lysenko
Lviv, Ukraine*

*доктор мистецтвознавства,
професор,
професор кафедри
концертмейстерства
Львівська національна музична
академія імені М. В. Лисенка
м. Львів, Україна*

Проблема глобального катаклізму, якою є війна, що триває в Україні, натеper вичерпно осмислюється через українську культуру. Саме через культурні традиції, музику, концерти і театральні вистави, поезію і прозу, мурали і виставки до людей доноситься інформація, в якій окреслюється громадянська позиція наших митців, озвучується слово, яке боронить нашу батьківщину, привертається увага до загальнолюдських цінностей та робить нас сильнішими у боротьбі із ворогом. Митці промовляють до глобальної аудиторії в міжнародних культурних інституціях, притягаючи увагу до України, психологічно підтримують українців своєю творчістю. Саме через цей фактор світова спільнота, національні держави можуть зрозуміти нас і почути.

Сьогоднішня ситуація стала наслідком тривалої боротьби проти української державності, української мови та української ідентичності. Українську культуру послідовно знищували впродовж століть – заборони друку українською мовою, репресії митців, розстріляне відродження, нав'язування російської музики. Кількість вжитих заходів, спрямованих на те, щоб перекреслити мистецькі надбання України, є величезною. Українці встояли тоді, українці гідно тримаються зараз. Кожен на своєму фронті обертає свою справу на стилет. Мистецтво і культура змінюють формати, але не втрачають своєї цінності.

У цьому контексті нагальним стає акцент на необхідності взаємозв'язку освіти і культури, який встановлюється через відродження, збереження та активну популяризацію культурно-освітніх традицій свого народу, без яких не існувало б нашої ідентичності та, власне, української культури.

Виходячи з того, що на сьогодні основним завданням гуманізації вищої освіти стає залучення до культури свого народу, освіта розуміється як складний і багатоаспектний процес особистісного засвоєння духовних цінностей, накопичених українським народом у процесі історії, включаючи у цей процес знання української мови як джерела культурологічно цінної інформації.

Зміна підходу до формування культурологічних цінностей у вихованні студентів музичних закладів передвищої та вищої освіти є вкрай важливою, оскільки являє собою упорядковану сукупність національних ідей, ціннісних орієнтирів, універсальних засобів пізнання своєї культури, її витоків, історичних умов її становлення та розвитку та стає чинником національної ідентифікації – т.зв. «українства».

Відомий німецький педагог-демократ Фрідріх Адольф Вільгельм Дістервег (нім. Friedrich Adolph Wilhelm Diesterweg, 29.10.1790, Зіген – 7.07.1866, Берлін) твердив, що правильно організоване навчання має будуватися з урахуванням трьох принципів (1 – природовідповідність, 2 – культуровідповідність, 3 – самодіяльність), серед яких важливим постає культуровідповідність як поєднання виховання з середовищем культури, у якому виховується молода людина, а також відношення між вихованням та цією особою як представником цієї культури. Це означає, що культурне ядро змісту виховання має складати, насамперед, загальнонаціональні цінності своєї культури. Саме культурологічна компетентність передбачає просякнення в природу культурного сенсу, закріплення певними знаками у системі знань про власну культуру, у національну мову як соціально значимий скарб, сутність національної свідомості кожного народу.

Натепер у сучасному освітньому середовищі актуалізуються проблеми оновлення змісту освіти на основі здобутків національної культури. Чимало українських учених наголошують на необхідності взаємозв'язку освіти і культури, який встановлюється через узагальнення, збереження і відродження культурно-освітніх традицій народу. В умовах глобалізаційних процесів українська освіта, акумулювавши досягнення європейської наукової думки та практики, має потужний потенціал у напрямку формування у студентів культуровідповідності як усвідомлення ними типу культури, до якої вони належить. Водночас етнокультурні цінності освіти мають екстрапольоватись у європейське середовище з метою утвердження культурологічної парадигми в освітньому просторі України.

Спробуємо проаналізувати роль принципу культуровідповідності як усвідомлення людиною типу культури, до якої вона належить, у сучасних реаліях навчання студентів музичних закладів. Насамперед, увага має бути зосереджена на національній ідеї як ключовому понятті

всієї системи музичного навчання в Україні. І це, першою чергою, необхідність реформування системи музичної освіти в Україні на засадах зміни навчальних програм теоретичного і практичного курсів у напрямку ширшого вивчення творів українських композиторів, українського фольклору, що передбачає органічний зв'язок з історією народу, культурними та релігійними традиціями, з народним мистецтвом, забезпечення духовної єдності, наступності та спадкоємності поколінь. Це має стати пріоритетними напрямками реалізації основних завдань і принципів виховання майбутніх фахівців у національній системі освіти.

Культуровідповідність має трактуватися як сформована якість особистості, що дозволяє фахівцю:

- відчувати себе об'єктом культурно-історичного процесу,
- розуміти закономірності розвитку культури свого народу як процесу створення, збереження та трансляції загальнолюдських цінностей,
- орієнтуватися в традиціях, реаліях, звичаях, духовних цінностях свого народу,
- вміти спілкуватися в сучасному світі, оперуючи культурними компонентами своєї культури, разом з тим ефективно здійснюючи міжмовну, міжкультурну професійну комунікацію з іншими.

Конкретизуємо головні пріоритети формування культуровідповідності молодого покоління:

- усвідомлення феномену України та її культури у світовому просторі,
- орієнтація на всебічний духовний розвиток на підґрунті національних та загальнолюдських цінностей,
- духовно-моральні основи життя людини й людства,
- формування у молоді грамотного володіння українською мовою,
- знання культурної спадщини свого народу,
- володіння національно-культурними знаннями (традиціями, звичаями, духовними цінностями свого народу),
- володіння багатством її виражальних засобів;
- вміння віднаходити зафіксовані у мові, етнічних текстах і мелодіях світової музичної літератури компоненти української духовної культури,
- ґрунтовне вивчення творів українських композиторів, українського фольклору,
- фольклорні експедиції;
- здійснення наукових розвідок у царині української культури,

– трансляція культурних цінностей свого народу, культурної автентики, народного мистецтва через концерти, благодійні вечори, музичні фестивалі, виступи на наукових конференціях, статті, лекції.

Майбутні музиканти мають усвідомлювати себе частиною культури, до якої вони належать, способи особистісного розвитку в процесі її засвоєння, осягати взаємозв'язок культури і моралі особистості, цінностей української культури та освіти в суспільстві, що буде реалізовувати його активну внутрішню позицію як творчого суб'єкта.

Кінцевою метою формування системи культуровідповідності студентів має стати виведення культурологічних знань на якісно новий щабель. Згідно з окресленими вище думками, дана мета досяжна лише на основі вдосконалення інтегративної сукупності всіх компонентів культурологічної компетентності та втілення їх у навчальний процес зі зміною його ракурсу. Логічним також буде виокремлення в структурі культуровідповідності такої складової, як етнокультурна компетентність (знання духовних цінностей власного народу), усвідомлення себе справжнім носієм української культури, володіння багатством її виражальних засобів, осмислення феномену української культури у світі. Саме такий підхід дозволить спілкуватися в сучасному світовому просторі, оперуючи культурними компонентами свого народу, здійснюючи міжкультурну професійну комунікацію та не втрачаючи національної визначеності.

Окреслена парадигма має стати на сьогодні важливим осердям освітнього процесу загалом та системи професійної підготовки майбутніх музикантів, зокрема.